

Душко Домановић

ЧЕТИРИ ГОДИШЊА ДОБА

Јутрос ми је, док сам прелазио мост, једна птица на раме слетела. Каже да ме познаје, мада јој не верујем. Мислим да ми се додворава. Сигурно је однекуд већ чула. Мора бити да је телевизија извештавала. Од телевизије се данас ништа не може сакрити, поготово кад је неко овако велики човек, као ја. Досад су ме заобилазили, сад, изгледа, више не могу и не смеју да ме прећуткују. Прећутати овакву величину, то је, у најмању руку, злочин, злочин против будућности. Ваљда су и сами тога, напokon, постали свесни. Ја не волим популарност, и не знам како ћу се са њом носити. Ипак, шта да се ради, то је цена коју су велики духови у свим временима морали плаћати. Сад је на мене ред, а издати не смем. Уосталом, неће ми круна с главе спасти, ако неколико пута седмично дам кратку изјаву каквом надобудном новинару. Новинари су ме увек нервирали. Постављају глупа питања, потврдно климају главом и верују да све разумеју. А мени страшно иде на живце кад се неко прави да све разуме. И још потврдно клима главом. Како то? Да сам ја тако климао, никада ништа разумео не бих. Ако ме разумете. Кључ разумевања је у неодобравању. За разлику од њих, ја сам то давно разумео. Али се не хвалим. Хвалисање је за минијатуре, за медиокритете, за креатуре, за пигмеје. Велики људи тиме се не баве. Ја сам велики човек. За главу, понекад чак и за две, већи од свих које знам. Ја сам удахнуо живот животу. А сад га гледам како се на мој рачун шепури. Но, ни то доживотно неће трајати. Доживотно трају само људи као ја. А таквих је мало. Дају се на прсте једне руке пребројати. Ево, сад, ама, баш ниједног не могу да се сетим. Мада, верујем да их има. Нисам од оних који мисле да су бог зна како посебни. Људски је прихватити да на свету постоји макар још неколико оваквих. Не баш оваквих, али бар приближно оваквих. Великих. А бити велики, то данас

није мала ствар. И није нимало лако. Иако многи, знам, пожелеле да велики буду. Мисле: бити велики, то је нешто тек тако. А није. Мени понекад чак и смета. Ја заправо не волим кад сам у центру пажње. Онај конобар, јуче, ми је муке задао, кад је на сав глас пред целом кафаном клицао како имам највећи дуг од свих који су икад у кафану крочили. Неко би на то био поносан, ја сам био сасвим миран. Највећи – највећи. Боже мој, за великог човека је сасвим очекивано да има и велике дугове, зар у томе има нечега чудног? Мали људи то никада неће разумети. Остаје им само да ми кришом завиде и да ми се диве. Као они јуче, у кафани. Они кепеци, они патуљци. Јадничци. На крају су чак почели да скандирају „напоље, напоље”. Сви до једног. Мали људи не воле кад у близини имају неког великог, јер тек тада виде колико су невидљиви. Ја их, наравно, разумем. И не замерам им. И конобар је био на њиховој страни. И њега разумем. Кад би само велике у кафану пуштао, посао би му начисто пропао. Јер велики су велики зато што их је мало, а кафана од много малих живи. Замолио ме је да изађем и рекао да ће ми све дугове опростити. Нисам хтео ни да чујем. Рекао сам му да то не долази у обзир и да му, заузврат, нећу наплатити ниједну песму коју сам у кафани наглас прочитао. Мислим да се уплашио да ће ми довека дужник бити и да је због тога позвао оне људе који су убрзо у кафану хрупили. Неки у плавим, неки у белим мантилима. Дуго су ме убеђивали да са њима кренем, не би ли макар на кратко у друштву великог човека били. А у кафани, рекоше ми, нису смели да остану, јер су на послу. Било ми их је жао. Најзад сам пристао да им друштво правим. И велики људи каткад морају правити уступке зарад среће оних малих. И мали морају живети, колико год мали били. Напољу су вејале пахуље, крупне, беле, паучинасте, попут прецвалог цвета тополе у касно пролеће. Знам тај цвет. Мислим да сам га некад видео. Или сам га, можда, измислио. Велики људи свашта измислити умеју. Као, лежим ја на трави, а они цветови свуд око мене лете. Ја их дишем и рачунам колико још је остало до почетка првог часа. Гледам важно на ручни сат, што ми је зглоб леве руке обгрлио. Има пластични каиш и оне смешне бројеве што у полумраку сви на осмицу личе. С њим можеш пет метара под воду заронити, а ништа да му не буде. Ја бих и дубље заронити умео, да сам само већу реку имао. А нисам. Била је то мала река, на неким местима безмало поток, прошарана крупним камењем и насуканим балванима, преко којих су се коврцали седи праменови воде. Умео сам жабицом у десет скокова да је прескочим. Док једног августа и сам нисам на другу обалу препливао. И, као, већ је јесен, отац ме са своје обале зове да се вратим, а ја се не враћам. Жмурим и сањам како растем. Свуд око мене веје лишће, крупно, жуто, паучинасто, попут снежних пахуља натопљених смолом,

катраном, дуванским димом. Боже, већ хиљадама година снегови овако бели нису били, мислио сам, док су ме бели људи ка белом ауту водили. Пажљиво су ме испод руку држали, као какву порцуланску реликвију, док су се под гуменим ђоновима њихових ципела пахуље круниле по стакленој поледници плочника. Чувају ме, мислио сам. Уосталом, милиони малих би животе своје дали да неког оваквог из сметова спасу. А сметови бејаху огромни, страшни, чак и за мене, великог, највећег, расли су из тишине уличне, из шуштања жутог лишћа јесењег, из грготања седих праменова воде што ме је на другу страну пренела, да ме спасе, за светове будуће, да преживим, да јој се у крв уцртам. Затрпавали су људе, затрпавали су кровове. А ја сам трчао по њиховим врховима, прескачући, лако, попут камене жабице, с једног на други, не остављајући за собом никакве трагове до црвених мрља од крви што ми се са шака сливала. Крв је укусна, крв је топла. Крв греје боље него ракија. Мали људи то не разумеју, зато се ње и гнушају. Да се мали питају, крв би нам се у венама усирила, лед би нас живе оковао, зенице би нам зубима својим зазидали, да никад више небо не видимо. А свет без неба заслужује да пропадне у најгорим мукама. Да га ватре спале, да га лопови похарају. Ја никада нисам био лопов, лопови су мали, лопови су покварени. Нож нисам украо, сасвим ми је случајно у руци остао. Пожелео сам да га вратим, али се назад није могло, све је било бело, све је било завејано. Оставио сам га у једној црвеној рупи. Кад се снегови отопе, доћи ћу по њега. Онда су биле улице, онда су били људи, и галама, и вика, и смех преварене деце, и дрвеће, и магле. И ноћ, и мост, и тишина. Река се пода мном котрљала, вукући на кркачама, попут претовареног кљусета, огромне санте леда. То није моја река, моје реке увек кроз пролећа теку. Између санти назирао се мрак, мрачнији од оног што ми се у дупљама очним беше угнездио. Било ми је жао што немам онај сат са осмицама смешним. Може ли уистину тако дубоко заронити? Одлучио сам да га поново купим, чим се раздани. Сад је ваљало ићи кући. Сви велики људи имају кућу. Човек без куће је као кућа без човека. Моја кућа је велика, иако, кад сам унутра, изгледа сасвим мало. А није она крива, то је зато што сам већи од ње. И од свега другог што се прстима и дахом опипати може. Ја сам богат човек. Сви велики људи су богати. Имам велики јастук, два јоргана и три ћебета. Имам четири зида и кров кроз који се виде звезде и пахуље. Синоћ сам имао и велику боцу вина, да пре но заспим себи на уво нешто отпевам. Била је то дивна песма, никад је раније певао нисам. Јутрос сам је заборавио. Нисам се ни трудио да је се сетим. Кад сам се пробудио, имао сам само једну жељу. Да ми моја птица на раме слети. Године су прошле откад се последњи пут то десило. Где ли је сада? Она с моста није била моја. Каже да ме познаје, ма-

да јој не верујем. Мислим да ми се додворава. Сигурно је однекуд већ чула. Мора бити да је телевизија извештавала. Од телевизије се данас ништа не може сакрити, поготово кад је неко овако велики човек, као ја. Сада ће и друге сазнати, напашће ме, очи ће ми ископати. Подићи ће ме и у ледену реку ме бацити. А ни сат купио нисам. Са друге стране моста чекали су људи. Неки у плавим, неки у белим мантилима. Траже ме због ножа, знао сам то. Мисле да сам га украо. Како да их убедим да нисам? Мали људи воле да своја веровања за истине прогласе. Мораћу да чекам пролеће. Да моја река изнова потече. Да снегови окопне. Ископаћу нож из црвене рупе и најзад их уверити да нисам крив. Да нисам лопов. Лопови су мали, лопови су покварени. А ја сам велики, ја сам добар. И не замерам им што то још увек не знају. Сигуран сам да ни жабице бацати не умеју. Не кривим их због тога. Ја, најбољи бацач жабица кога су реке икад у утроби својој утоплиле.